

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

Επιμέλεια: Πεπέ Εύη

ΕΞΩΓΛΩΣΣΙΚΑ & ΠΑΡΑΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΟΤΑΝ ΜΙΛΑΜΕ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ

ΠΑΡΑΓΛΩΣΣΙΚΑ ΚΑΙ ΕΞΩΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.

- **τα εξωγλωσσικά** είναι κινήσεις του σώματος που συμπληρώνουν την λεκτική επικοινωνία.
 - οι κινήσεις του σώματος
 - η στάση του σώματος
 - οι χειρονομίες
 - οι εκφράσεις του προσώπου.
- **τα παραγλωσσικά** είναι επικοινωνιακά στοιχεία, τα οποία βοηθούν τη γλωσσική επικοινωνία.
 - ο επιτονισμός
 - η προφορά
 - η ένταση της φωνής
 - τα παραγλωσσικά στοιχεία αποδίδονται γραπτώς με τη βοήθεια των σημείων στίξης.

ΤΕΛΕΙΑ •

- τίθεται στο τέλος μιας πρότασης ή μιας περιόδου, όταν τελειώνει το ολοκληρωμένο νόημα που εκφράζουμε και υποδεικνύει ότι πρέπει να γίνει διακοπή της φωνής: *Χτύπησε το τηλέφωνο. Κανένας δεν το άκουσε.*
- τίθεται σε σύντμηση λέξεων: *οριστ. (οριστική)*
- τίθεται σε συντομογραφίες: *π.χ. (παραδείγματος χάρη)*
- τίθεται σε αριθμούς: *1.000 €*

ΑΝΩ ΤΕΛΕΙΑ Ή ΣΤΙΓΜΗ •

- άνω τελεία ή άνω στιγμή σημειώνεται στο τέλος ημιπεριόδου για να δηλωθεί μικρότερη διακοπή από την τελεία και μεγαλύτερη από το κόμμα. συγκεκριμένα τίθεται εντός μιας περιόδου, για να διαχωρίσει προτάσεις που συνδέονται μεταξύ τους με σχέση επεξήγησης, συμπλήρωσης ή αντίθεσης, προσδίδοντας έμφαση στον λόγο. τίθεται, λοιπόν, όταν το νόημα είναι αρκετά ολοκληρωμένο, αλλά όχι τέλειο, καθώς η ημιπερίοδος έχει μεν νοηματική αυτοτέλεια, όχι όμως και ολοκληρωμένο νόημα. για να ολοκληρωθεί, είναι απαραίτητο και το τμήμα του λόγου που ακολουθεί.
- σύμφωνα με τη νεοελληνική γραμματική του χρίστου τσολάκη εκδόσεις οεδβ, η άνω τελεία χρησιμεύει για να χωρίσει μέσα στη φράση δύο μέρη από τα οποία το δεύτερο επεξηγεί / διασαφηνίζει το πρώτο
 - *η έκπληξή του δεν ήταν μεγάλη· περίμενε τον ερχομό της.*
- ή έρχεται σε αντίθεση μαζί του.
 - *το μάθημα δεν αρχίζει στις 09.15'· αρχίζει στις 09.30.*
- επίσης, στην περίπτωση παράθεσης / απαρίθμησης στοιχείων.
- παράλληλα, η άνω τελεία χρησιμοποιείται για να ξεχωρίσει ή ομαδοποιήσει φράσεις στις οποίες παρουσιάζουμε δραστηριότητες, στάδια, διαδικασίες κ.λπ.
 - *από φρούτα πήρα μήλα, κεράσια και φράουλες· από λαχανικά, ντομάτες, πατάτες, καρότα.*

ΚΟΜΜΑ ,

- χρησιμοποιείται για να χωριστούν προτάσεις, νοήματα, όμοιοι όροι, λέξεις, στο ασύνδετο σχήμα, στους αριθμούς για τη διάκριση των δεκαδικών ψηφίων, πριν και μετά την κλητική προσφώνηση, στην παράθεση και επεξήγηση, πριν και μετά τις δευτερεύουσες προτάσεις (εκτός από τις ειδικές, τις πλάγιες ερωτηματικές, τις ενδοιαστικές/διστακτικές και τις βουλητικές).
- η χρήση του ενδείκνυται στις πιο σύνθετες μορφές σύνταξης και αναδεικνύει την εκφραστική δεινότητα του πομπού και ενδεχμένως και του δέκτη.
 - *είναι η γενιά των σημερινών εφήβων, την οποία οι κοινωνιολόγοι ονομάζουν generation ζ4, η πρώτη γενιά που δεν έχει μνήμες από έναν κόσμο χωρίς ίντερνετ, είναι τα παιδιά που έμαθαν από νωρίς πώς είναι να χτυπάει ένα κινητό τηλέφωνο στο σπίτι, είναι τα παιδιά που εξοικειώθηκαν από μικροί με τις οθόνες και σήμερα διαμορφώνουν την προσωπικότητά τους μέσα από τα προφίλ τους στα social media.*

ΚΑΘΕΤΗ ΓΡΑΜΜΗ /

- η κάθετη γραμμή χρησιμοποιείται συνήθως ανάμεσα σε λέξεις συνώνυμες ή με παραπλήσιο σημασιολογικό περιεχόμενο για να δηλωθεί η διάζευξη.
 - *τα μμε απευθύνονται στους τηλεθεατές/ακροατές.*
- σε παραθέματα ποίησης για να δηλώσει την αλλαγή στίχου:
 - *σε γνωρίζω από την κόψη του σπαθιού την τρομερή / σε γνωρίζω από την όψη που με βια μετράει τη γη.*
- για την σύντμηση λέξεων:
 - *κων/νος (αντί κωνσταντίνος).*
- για την απόδοση φωνολογικής μεταγραφής:
 - */kato/*

ΠΑΥΛΑ -

- στον διάλογο δηλώνει την αλλαγή του ομιλούντος:

– *μη με τρομάξεις με τα λόγια σου.*

– *δε θέλω να τρομάξεις. θέλω να σκεφτείς.*

- το διάστημα μεταξύ δυο ορίων:

διακοπές ιουνίου-αυγούστου

- την ένωση στοιχείων:

θα πνέουν νότιοι-νοτιοανατολικοί άνεμοι.

- την διάζευξη:

πήρα τρια-τέσσερα κιλά.

- τα αντιθετικά ζεύγη:

καλό-κακό

- περιφράσεις με ιδιαίτερη σημασία:

λέξη-κλειδί.

- στο τέλος της σειράς, όταν δε χωράει ολόκληρη η λέξη και πρέπει ένα μέρος της να το βάλουμε στην επόμενη σειρά, *χα-ρά.*

- ύστερα από τις λέξεις *αγια-, αϊ-, γερο-, γρια-, θεια-, κυρα, μαστρο-, μπαρμπα-, παπα-,* που πηγαίνουν μαζί με κύριο όνομα, *Αγια-Σοφιά, ο παπα-Κώστας.*

- ανάμεσα σε δύο λέξεις, όταν πρόκειται για διπλά ονόματα ή επώνυμα ή –συνήθως– παραθετικές σύνθετες λέξεις, *άννα-μαρία, νόμος-πλαίσιο, αλλά και νόμος πλαίσιο.*

- για να δοθεί έμφαση σε ερώτημα στο τέλος.

πρέπει να υπηρετούμε την επιστήμη –αλλά με ποιο κόστος;

- για την διατύπωση γενικευτικού συμπεράσματος στο τέλος.

γάμος και παιδιά – αυτά ήταν τα όνειρά της.

ΔΙΠΛΗ ΠΑΥΛΑ -...-

- στη διπλή παύλα εμπεριέχεται μια φράση, η οποία επεξηγεί ή συμπληρώνει τα γραφόμενα και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για την κατανόηση του λόγου. δηλώνει την οριοθέτηση παρενθετικών σχολίων, τα οποία είναι επεξηγηματικά ή συμπληρωματικά και θεωρούνται αρκετά χρήσιμα ώστε να συμπεριλαμβάνονται στα γραφόμενα, αναδεικνύοντας την πληροφοριακή διάθεση του πομπού.

ο μαύρος χρυσός –το πετρέλαιο– ακριβαίνει συνεχώς.

ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ Ή ΑΓΚΥΛΕΣ [Ο]

- μέσα στην παρένθεση περικλείεται μια λέξη ή μια φράση, που επεξηγεί ή συμπληρώνει ένα νόημα:
 - *οι θεωρητικές επιστήμες (φιλοσοφία, θεολογία, νομική κ.ά.) αντιδιαστέλλονται προς τις θετικές.*
- επίσης, περικλείονται παραπομπές ή πηγές παραθεμάτων.
 - *τὰ πάντα ῥεῖ (Ἡράκλειτος)*

ΔΙΠΛΗ ΤΕΛΕΙΑ Ή ΑΝΩ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΤΕΛΕΙΑ Ή ΔΙΣΤΙΓΜΟ :

- σημειώνεται πριν από φράσεις που αποδίδονται αυτούσιες, όπως ειπώθηκαν:
 - *μπήκε με ταχύτητα στην αίθουσα και φώναξε: «θα πάμε εκδρομή»*
- πριν από ρήσεις, γνωμικά και παροιμίες:
 - *να έχεις πάντα στο μυαλό σου την παροιμία: κάνε το καλό και ρίξ' το στο γιαλό.*
- πριν από απαρίθμηση, για να εισαγάγει κατάλογο στοιχείων:
 - *οι νομοί της δυτικής μακεδονίας είναι τέσσερις, οι εξής: των γρεβενών, της καστοριάς, της κοζάνης και της φλώρινας.*
- για να εισαγάγει παράθεμα:
 - *ο σωκράτης είπε: «ένα ξέρω ότι τίποτα δεν ξέρω»*
- για να συνδέσει προτάσεις από τις οποίες η δεύτερη επεξηγεί την πρώτη ή είναι αποτέλεσμα της πρώτης:
 - *διάβαζε μέχρι το πρωί και το αποτέλεσμα: έγραψε κάτω από τη βάση.*
- για να γίνει διάκριση μεταξύ θέματος και σχολίου σε κείμενα επιγραμματικού χαρακτήρα:
 - *α' δημοτικού: διδάσκονται γλώσσα και μαθηματικά*
- για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων μιας πράξης, ενός φαινομένου ή ενός προβλήματος:
 - *ρατσισμός: κορύφωση της βίας και της εγκληματικότητας.*

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ ;

- τίθεται στο τέλος μιας φράσης με την οποία γίνεται ερώτηση.
 - Που είσαι;
 - Πως ονομάζεται αυτή η περιοχή;

ΘΑΥΜΑΣΤΙΚΟ !

- τίθεται στο τέλος μιας λέξης ή πρότασης ύστερα από επιφωνήματα κι επιφωνηματικές εκφράσεις. είναι σχολιαστικό σημείο στίξης που χρησιμοποιείται για να δηλώσει και να μεταδώσει συναισθήματα, όπως:
 - θαυμασμό: τι όμορφο σπίτι!
 - χαρά: τι ωραία που περνάμε!
 - έκπληξη: πόσο μεγάλο δώρο!
 - ειρωνεία: τελείωσαν τα σοκολατάκια; ωραία!
 - απορία: ποιος δεν θυμάται τον θείο τόσο!
 - ανησυχία: ανησυχώ!
 - αναποφασιστικότητα! φεύγω!
 - αμφισβήτηση,
 - λύπη: αχ!
 - φόβο: παναγίτσα μου!
 - πόνο: αχ, πονάω!
 - συγκίνηση: πόσο συγκινήθηκα!
 - ενθουσιασμό: φανταστικά!
 - ελπίδα: μακάρι να πάμε εκδρομή!
 - για να δηλωθεί η υπερβολή και για να υπογραμμιστεί η εντύπωση από κάτι απίστευτο: έβαλε γκολ στο τελευταίο λεπτό του αγώνα!

ΑΠΟΣΙΩΠΗΤΙΚΑ ...

- χρησιμοποιούνται επίσης, μέσα σε αγκύλες ([...]), όταν παραλείπεται μέρος ενός κειμένου άλλου συγγραφέα ή πηγής που παρατίθεται σε εισαγωγικά.
- τίθενται στο τέλος μιας πρότασης ή περιόδου ή μιας λέξης, όταν θέλουμε να γράψουμε κάτι ακόμη, αλλά το παραλείπουμε, το αποσιωπούμε, για λόγους:
 - συγκίνησης, ντροπής, δισταγμού, σεβασμού, περιφρόνησης, συμπάθειας, προβληματισμού, αμφισβήτησης, ειρωνείας, υπαινιγμού, απειλής.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ «>>»

- Σε Επανάληψη Αυτούσιων Των Λόγων Άλλων:
 - Ο Πατέρας Του Τού Είπε Κοφτά: «Δύναμή Σου Είναι Το Μυαλό Σου. Κοίταξε Να Το Εκμεταλλευτείς».
- Σε Ειδικούς Όρους Και Επωνυμίες
 - Το Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος» Είναι Από Τα Μεγαλύτερα Της Ευρώπης.
- Σε Μεταφορική Χρήση Μιας Έννοιας:
 - Η Φουρτούνα Όλο Και Θέριεψε Και Οι Επιβάτες Του Οχηματαγωγού Έμεναν «Ησυχoi» Στις Θέσεις Τους (Δηλ. Ανήσυχoi).
- Σε Ειρωνική/Απαξιωτική Αναφορά Σε Κάτι:
 - Σιγά Μην Κλάψω...
- Για Αποστασιοποίηση Του Γράφοντος Από Τα Γραφόμενα:
 - Λένε Πως Θα Βρέξει Αύριο.
- Έμφαση:
 - Έγινε Λουτσα...
- Αμφισβήτηση
 - Μην Ορκίζεσαι...